

VZDELÁVANIE A VZDELÁVACIA POLITIKA[#]

EDUCATION AND EDUCATIONAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION

VIDOVÁ Jarmila

Abstrakt

Procesom na ceste k uspokojovaniu potrieb jednotlivca ako aj spoločnosti je vzdelávanie. Problematike vzdelávania sa v Európskej únii začalo venovať až v osemdesiatich rokoch 20. storočia. Aj keď v Rímskej zmluve (25. 3. 1957), ktorá sa vzdelávaním priamo nezaobrá, v článku 128, boli poverené orgány EÚ definovaním a realizáciou politiky odbornej prípravy a vzdelávania. Významným krokom v oblasti vzdelávania boli zmeny v školskej politike, kedy sa na porade ministrov školstva vtedajších deviatich štátov Európskeho spoločenstva v roku 1976, prijal Akčný program vo vzdelávaní, ťažiskom ktorého bola európska mobilita študentov, učiteľov a vedcov, ako aj potreba dokumentácie a štatistiky v oblasti vzdelávania. Cieľom príspevku je problematika vzdelávania a analyzujeme vzdelávací systém v Slovenskej republike.

Abstract

Education is the most important process on the way to meet the needs of the individual and the society. The issue of the education in the European Union began to pay the eighty years of the 20th century. Although the Treaty of Rome (25 3 1957), which does not deal directly with education, in Article 128, the EU authorities have been entrusted with defining and implementing policy for training and education. An important step in the field of education were changes in school policy, when the Education Ministers of the nine states of the European community in 1976, adopted a program of education, which was the focus of mobility of European students, teachers and scientists, as well as the need for documentation and statistics field of education. The article aims to analyse the problems of education and training system in Slovak Republic.

ÚVOD

Vzdelávanie je permanentným procesom, ktorého kvalita vplýva na rozvoj celej spoločnosti a je základným predpokladom dlhodobej konkurencieschopnosti Európskej únie. Je prostriedkom pre invencie, pre inovácie. Je preto nevyhnutné zdôrazňovať jeho potrebu avšak nielen prázdnyimi rečami, ale predovšetkým zodpovedným prístupom k nemu. Výchova a vzdelávanie nepredstavuje zázračnú liečbu, alebo magickú formulu, ktoré by otvorili dvere do sveta, v ktorom ľudstvo dosiahne všetky ideály. Považuje ho za jeden z hlavných prostriedkov hlbšieho a harmonickejšieho rozvoja ľudstva, ktorý by viedol k redukcii chudoby, vyradeniu z komunity útlaku a vojen.

[#] Príspevok vznikol v rámci projektu VEGA 1/0906/12 Technologická zmena, dobiehanie a ekoeфекtivnosť: rast a konvergencia v krajinách EÚ. Doba riešenia projektu: 2012 - 2014

1 EURÓPSKA VZDELÁVACIA POLITIKA

Rímsky dohovor, ktorý znamenal zrod Európskeho hospodárskeho spoločenstva, bol podpísaný v roku 1957, ale až o 19 rokov neskôr začalo Spoločenstvo svoj prvý program aktivít v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Jedným z dôvodov tohto výrazného oneskorenia bolo, že dohovor bol zameraný predovšetkým na ekonomickú spoluprácu a trvalo určitú dobu, než program politiky Spoločenstva uznal prínos vzdelávania a odbornej prípravy pre ekonomický rozvoj Európy a pri utváraní Európy ľudí, v ktorej sa môžu občania voľne pohybovať. Rada a ministri školstva formulovali hlavné ciele spoločenstva, najmä:

- rozvíjať užšie vzťahy medzi systémami vzdelávania a odbornej prípravy v Európe;
- rozšíriť spoluprácu medzi univerzitami a inštitúciami vysokoškolského vzdelávania;
- zlepšiť možnosti uznávania akademických diplomov a obdobia štúdia;
- podporovať voľný pohyb učiteľov, študentov a výskumníkov;
- dosiahnuť rovnaké možnosti prístupu k vzdelávaniu.

Progresívny rozvoj Akčného programu z roku 1976 a všeobecné princípy realizácie spoločnej politiky odbornej prípravy vytvorili platformu pre prípravu špecifických akčných programov, ktoré začali v roku 1986. Okruh a charakter týchto akčných programov odrážal spoločné záujmy identifikované v predchádzajúcich obdobiach, ale zároveň museli reagovať na zmeny, ktoré sa udiali v Spoločenstve a v členských štátoch. Najdôležitejšou bola dohoda o vytvorení jednotného trhu a uznanie významnej úlohy, ktorú zohráva vzdelávanie a odborná príprava pri riadnom fungovaní a využití jeho skutočného potenciálu. V roku 1985 Najvyšší európsky súd rozhodol, že vysoké školstvo sa považuje za odborné vzdelávanie a prípravu. Európske spoločenstvo takto získalo legislatívny základ pre iniciatívy v oblasti vzdelávania, čo viedlo v krátkom čase k vzniku niekoľkých európskych programov: ERASMUS, EUROCECET, COMETT, LINGUA, PETRA, FORCE, TEMPUS.¹

¹ Prvým programom bol COMMET (COMmunity programme for Education and Training in Technology - Program spoločenstva pre vzdelávanie a odbornú prípravu v technológiách). Ako protiklad k programu ESPRIT v oblasti výskumu a rozvoja tento program pre oblasť vzdelávania a odbornej prípravy bol zameraný na vytvorenie užšej spolupráce medzi univerzitami a priemyslom s cieľom zvýšiť kvalitu odbornej prípravy vzhľadom na technologické zmeny;

Program ERASMUS (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students - Akčný program Európskeho spoločenstva pre mobility univerzitných študentov) začal v roku 1987. Cieľom bolo rozšíriť spoluprácu medzi univerzitami a zlepšiť vzájomné uznávanie kvalifikácií, ako aj podporiť vyššiu mobilitu študentov a pracovníkov medzi inštitúciami v rámci celého Spoločenstva. Cieľom Komisie bolo, aby 10% všetkých študentov dostalo príležitosť študovať v inom členskom štáte;

EUROTECNET (Action Programme to promote innovation in the field of vocational training resulting from technological change in the European Community - Akčný program na zvýšenie inovácií v oblasti odbornej prípravy reagujúcej na technologické zmeny v Európskom spoločenstve) vychádzal z rozhodnutia Rady z roku 1983, ktoré položilo základy politiky odbornej prípravy v 80-tych rokoch a po 3-ročnej prípravnej fáze začal v roku 1990 ako program reagujúci na vplyv technologických zmien na systém kvalifikácií a na metodológiu odbornej prípravy.

PETRA (Action programme for the vocational training of the young people and their preparation for adult and working life - Akčný program pre odbornú prípravu mladých ľudí a ich prípravu na dospelosť a pracovný život) začal v roku 1988 a staval na skúsenostiach získaných v predchádzajúcich dvoch akčných programoch Európskeho spoločenstva o prechode mladých ľudí zo školy do dospelosti a pracovného života. Jeho cieľom bolo doplniť a podporiť politiky členských štátov a zvýšiť štandard a kvalitu základnej odbornej prípravy prostredníctvom špecifických aktivít na úrovni Európskeho spoločenstva;

LINGUA (Action programme to promote foreign language competence in the European Community - Akčný program rozvoja kompetencií v cudzích jazykoch v Európskom spoločenstve) sa začal realizovať v roku 1990 a bol zameraný na Achilovu pätu väčšiny snáh Európskeho spoločenstva, teda na potrebu, aby čo najviac občanov bolo schopných komunikovať najmenej v dvoch cudzích jazykoch; V roku 1990 Európske spoločenstvo začalo s programom TEMPUS (Trans-European Mobility Scheme for University Students - Celoeurópsky program mobility univerzitných študentov), ktorý mal podporiť transformáciu systémov vysokoškolského vzdelávania v krajinách strednej a východnej Európy. Tento program je integrálnou súčasťou programu PHARE, ktorý prijalo

Medzníkom vo vývoji európskej vzdelávacej politiky bola Maastrichtská zmluva (1992), v ktorej v článku 126 sa uvádza, že Európske spoločenstvo bude prispievať k rozvoju kvality vzdelávania podporou spolupráce medzi členskými štátmi a aktivity Spoločenstva budú smerovať k rozvoju európskej dimenzie vo vzdelávaní, najmä prostredníctvom vyučovania a rozširovania výučby jazykov členských štátov, k podpore mobility študentov a učiteľov a uznávaniu diplomov o absolvovaní škôl, k podpore spolupráce medzi vzdelávacími inštitúciami, k zabezpečeniu výmeny informácií a skúseností, ktoré sú spoločné pre vzdelávacie systémy všetkých členských štátov, k podpore rozvoja výmeny mládeže a sociálno-pedagogických pracovníkov, k podpore rozvoja dištančného vzdelávania. Proces vzdelávania sa stal stredobodom rokovaní aj v roku 1995, kedy sa na podklade Bielej knihy o raste, konkurencieschopnosti, zamestnanosti (1993), položil základ pre zdôrazňovanie potreby investícií do vzdelávania a vývoja v Bielej knihe o vzdelávaní a odbornej príprave – Výučba a vzdelávanie – Smerovanie k vzdelávajúcej sa spoločnosti (1995). V Zelenej knihe o európskej dimenzii vo vzdelávaní (Green Paper on the European Dimension of Education) z roku 1993. Európska dimenzia – vytváranie povedomia európskeho občianstva sa považuje za jednu z hlavných úloh škôl. Školy by sa mali stať ťažiskom akcií v týchto siedmich oblastiach: nadnárodná spolupráca v otázkach mobility pracovných síl a výmeny študentov i učiteľov, rozvoj vyučovania cudzích jazykov, diaľkové štúdium pomocou multimédií, podpora inovácií vo vzdelávaní pomocou nadnárodných sietí, výmena informácií a skúseností prostredníctvom programov Eurydice a Arion, podpora európskych škôl ako vývojových laboratórií multikulturálneho vzdelávania.

1.1 Investície do vzdelávania a sociálny status

Investície do vzdelávania zohrávajú dôležitú úlohu v procese zamestnávania, konkurencieschopnosti a sociálnej kohézie. Biela kniha Európskej komisie Vyučovanie a vzdelávanie – Smerom k učiacej sa spoločnosti (1995) bola základom pre prípravu ďalších dokumentov, kde sa zdôraznila potreba vzdelávania a zvyšovania objemu investícií naň.²

V roku 1997 sa v Hamburgu konala v poradí 5. svetová konferencia UNESCO o vzdelávaní dospelých (CONFITEA V), ktorá sa podrobne venovala aj otázkam a úlohám občianskeho vzdelávania. V rámci prerokovaných desiatich tematických okruhov sa účastníci konferencie okrem iného zaviazali propagovať právo na prácu a právo na vzdelávanie dospelých súvisiace s prácou, propagovať vzdelávanie dospelých vo vzťahu k problematike populácie a rodinného života, uvedomiť si rozhodujúcu úlohu vzdelávania obyvateľstva a propagovania problematiky zdravotníctva pri ochrane a zlepšovaní zdravia spoločenstiev a jednotlivcov, zabezpečovať právo prisťahovalcov, bezdomovcov a utečencov vzdelávať sa, prostredníctvom vzdelávania dospelých zvyšovať medzinárodnú spoluprácu a solidaritu,

Európske spoločenstvo, aby ním pomohlo pri ekonomickej a sociálnej reštrukturalizácii v krajinách strednej a východnej Európy; V roku 1991 začal program FORCE (Action programme for the development of continuing vocational training in the European Community - Akčný program rozvoja ďalšieho odborného vzdelávania v Európskom spoločenstve), ktorý sa zamerával na politiku rozvoja, inovácie a výmeny skúseností v ďalšom odbornom vzdelávaní.

1.5 Uvedené programy boli začiatkom 90-tych rokov postupne otvorené aj pre krajiny EFTA v rámci Európskeho hospodárskeho priestoru, čím sa rozšíril skutočne celoeurópsky rozmer týchto programov.

² Ďalšie dokumenty EÚ zdôrazňujúce potrebu vzdelávania: Celoživotné učenie pre všetkých, OECD 1996, Bolonská charta – Ciele a snahy pre celoživotné učenie – Summit G 8 (1999), Závery Európskej rady v Lisabone (2000), Rezolúcia Rady o ČŽV z 27.6.2002, Kodanská deklarácia o rozšírenej európskej spolupráci v odbornom vzdelávaní a príprave 2002), Vzdelávanie a príprava 2010 – dokument Európskej komisie z 11.11.2003.

posilňovať národnú, regionálnu a globálnu spoluprácu.³ Výsledkom rokovaní bola Hamburgská deklarácia (CONFINTEA V) – Správa o budúcom smerovaní vzdelávania dospelých (1997).

Amsterdamská zmluva⁴ (1997) zasa zdôrazňuje v Hlave XI (predtým hlava VIII) Sociálna politika, všeobecné a odborné vzdelávanie a mládež, kapitole 3 Všeobecné a odborné vzdelávanie a mládež, článku 149 (predtým článok 126) – potrebu podporovať spolupráce medzi vzdelávacími inštitúciami, rozvíjať výmenu informácií a skúseností v otázkach, ktoré sú spoločné vzdelávacím systémom členských štátov. Spoločenstvo a členské štáty podporujú na poli vzdelania spoluprácu s tretími krajinami a príslušnými medzinárodnými organizáciami, najmä s Radou Európy. Rada s cieľom prispieť k dosiahnutiu cieľov uvedených v tomto článku: - v súlade s postupom podľa článku 251 a po porade s Hospodárskym a sociálnym výborom a Výborom regiónov prijíma podporné opatrenia bez toho, aby zosúladovala zákony a iné právne predpisy členských štátov. Činnosť Spoločenstva sa zameriava na: uľahčenie adaptácie na priemyselné zmeny, najmä odborným vzdelávaním a rekvalifikáciou, zlepšenie základného a ďalšieho odborného vzdelávania s cieľom uľahčenia profesijného začlenenia a opätovného začlenenia do trhu práce, uľahčenie prístupu k odbornému vzdelávaniu a podporu mobility inštruktorov a štážistov, najmä mladých ľudí, stimulovanie spolupráce v oblasti odborného vzdelávania medzi vzdelávacími a školiacimi zariadeniami a podnikmi.

Spoločenstvo prispievalo k rozvoju kvalitného vzdelávania podporovaním spolupráce medzi členskými štátmi a, ak je to potrebné, podporovaním a doplňovaním činnosti členských štátov pri plnom rešpektovaní ich zodpovednosti za obsah výučby a organizácie vzdelávacích systémov a za ich kultúrnu a jazykovú rozmanitosť. Okrem uvedeného Spoločenstvo uskutočňovalo politiku odborného vzdelávania, ktorá podporuje a dopĺňa činnosť členských štátov pri plnom rešpektovaní ich zodpovednosti za obsah a organizáciu odborného vzdelávania. - rozvíjanie výmeny informácií a skúseností v spoločných otázkach, ktoré sa týkajú systémov odborného vzdelávania členských štátov.⁵

Medzníkom vo vzdelávacej politike EÚ bolo zasadnutie Európskej komisie v Lisabone (marec 2000), na ktorom bol prijatý strategický cieľ, aby sa EÚ stala do roku 2010 najkonkurencieschopnejšou a najdynamickejšou ekonomikou, založenou na vedomostiach, schopnou neustáleho ekonomického rastu, poskytujúcou stále viac pracovných príležitostí a väčšiu sociálnu súdržnosť. Strategické ciele EÚ, ktoré vyplynuli zo Zmluvy v oblasti vzdelávania do roku 2010 sú predovšetkým zvyšovať kvalitu a efektívnosť vo vzdelávaní v štátoch EÚ, podporovať prístup všetkých občanov EÚ ku vzdelávaniu, otvoriť vzdelávacie systémy EÚ svetu. Zmluva na základe vysoko stanovených kritérií bola však redigovaná a ciele upravené, z čoho vyplynula potreba udržať konkurencieschopnosť, avšak vplyvom hospodárskej krízy je otázne ako bude možné ich naplniť.

³ MATULČÍK, J. 2004. K niektorým úlohám vzdelávania dospelých vo vzťahu k ľudským právam. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Výchova k ľudským právam v boji proti diskriminácii. Bratislava. 9.december 2004. ISBN 80-89016-12-X

⁴ Amsterdamská zmluva bola vypracovaná od 29. marca 1996 – 17. júna 1997 na viacerých medzivládnych konferenciách. Na týchto konferenciách sa schádzala Európska rada (predsedovia štátov a vlád), ktorú zastúpili jednotliví ministri zahraničných vecí, splnomocnení ich predsedami štátov. Konferencie sa konali v Turíne (29.3.1996), vo Florencii (21. – 22. 6. 1996), v Dubline I (5. 10. 1996), v Dubline II (13. – 14. 12. 1996), v Noordwijke (23. 5. 1997), ktorá bola však informálna, a v Amsterdame (17. 6. 1997), kde Amsterdamská zmluva bola politicky schválená a 2. októbra aj podpísaná. Po schválení zmluvy jednotlivými signatárskymi krajinami, vstúpila do platnosti 1. mája 1999.

⁵ Amsterdamská zmluva, http://www.vasaeuropa.sk/fotogaleria/amsterdamska_zmluva.pdf

K prioritám Európskej únie, patrilo profesijné vzdelávanie, s ktorým súvisí medzinárodný programový dokument pre rozvoj učenia najmä v dospelom veku, Memorandum Európskej komisie o celoživotnom učení (2000), podľa ktorého výsledky učenia, vzdelávania a rozvoja rozhodujú a stále viac budú rozhodovať o inováciách, ekonomickom raste, prosperite, konkurencieschopnosti a kvalite života. Za podnetné možno považovať uvedených šesť kľúčových myšlienok memoranda:

- zaručiť všeobecný a neustály prístup k učeniu,
- zvýšiť mieru investícií a vyjadriť tak priority u ľudí,
- inovovať výučbu a učenie, prostredníctvom nových metód pre celoživotné vzdelávanie a učenie,
- oceňovať učenie, zlepšiť spôsoby hodnotenia výsledkov najmä neformálneho učenia,
- priblížiť učenie k domovu – poskytovať príležitosť k celoživotnému učeniu čo najbližšie k učiacemu sa využívaním metód založených na informačných a komunikačných technológiách.

2 VZDELÁVANIE A ĽUDSKÝ KAPITÁL

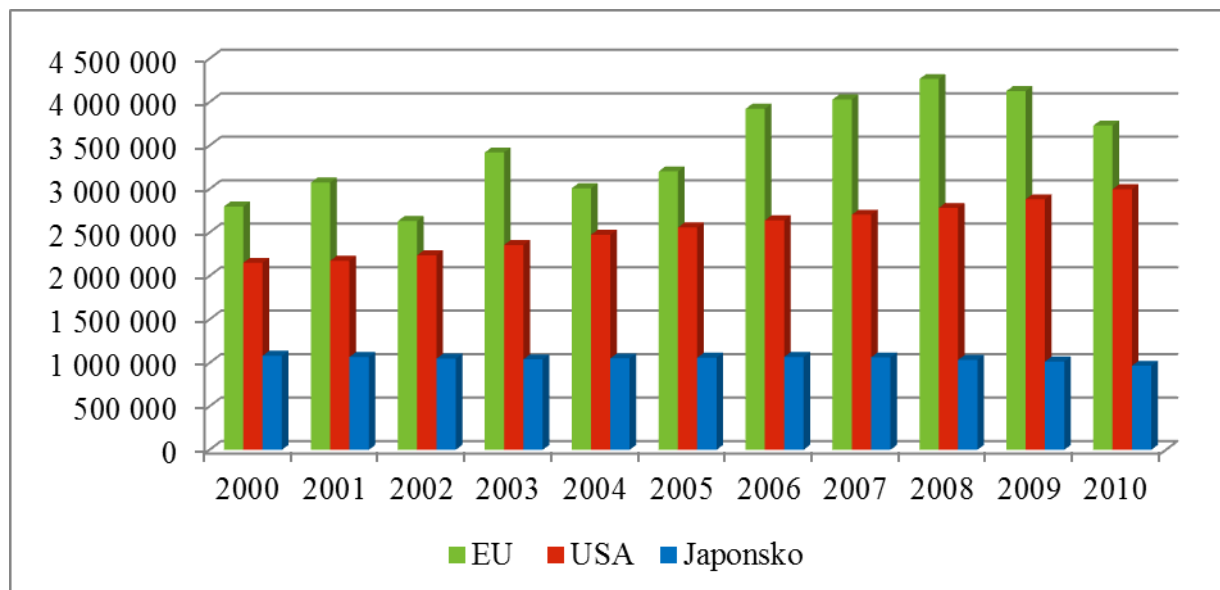
Práve to, že je pracovník odmeňovaný za svoju prácu adekvátne môže pomôcť ekonomickému rozvoju, pretože pokiaľ si môže ekonomický subjekt zo svojho príjmu pokrývať len svoje nevyhnutné potreby, nemôže spotrebovávať a tak sa ani vyrobené tovary a ponúkané služby nespĺňajú svoj účel použitia. Tým sa naruša prirodzený kolobeh ekonomiky.

V súčasnosti v krajinách Európskej únie ako aj v ostatných štátoch sveta, je každý štát zodpovedný za svoje vlastné vzdelávanie a odbornú prípravu a výška výdavkov na vzdelávanie je závislá od úrovne HDP. Údaje v tabuľke 1 o vývoji celkových výdavkov na vzdelávanie podľa stupňov vzdelania (základné, stredoškolské a vysokoškolské) v Európskej únii, USA a v Japonsku vyjadrené ako podiel z HDP.

Celkové výdavky na vzdelávanie v USA, prevyšujú výdavky vynaložené v Európskej únii a v Japonsku, zaznamenávajú mierny pokles z úrovne 5,55 % v roku 2001 na úroveň 5,09 % v roku 2005 a postupný nárast na úroveň 5,47 % v roku 2009. Celkové výdavky na vzdelávanie v Európskej únii od roku 2001 postupne narastajú z 4,99 % na úroveň 5,41 % v roku 2009. Percentuálny podiel celkových výdavkov na vzdelávanie v Japonsku dosahuje úroveň 3,62 % v roku 2001 a 3,61 % v roku 2009. Počas sledovaného obdobia sa na najnižšiu úroveň dostali v roku 2007, kedy bol podiel na úrovni 3,45 %. Výdavky na vzdelanie podľa stupňa vzdelania sa odlišujú. Najvyšší podiel výdavkov plyní do stredoškolského vzdelania vo všetkých sledovaných krajinách. Výdavky do vysokoškolského vzdelania majú rastúcu tendenciu. Japonsko zvýšilo podiel výdavkov do vzdelania na HDP z úrovne 0,54 % v roku 2001 na 0,72 % v roku 2009. Podobná situácia je aj v krajinách Európskej únie. V USA dochádza k poklesu verejných výdavkov na vysokoškolské vzdelávanie a to z úrovne 1,46 % v roku 2001 na úroveň 1,24 % v roku 2009.

Výšku výdavkov na vzdelávanie okrem percentuálnych podielov je možné sledovať na základe ukazovateľa o počte absolventov vysokých škôl. Graf 1 dokumentuje, že medzi pozorovanými krajinami sú výrazné rozdiely. Najviac absolventov majú krajiny v Európskej únii v celom sledovanom období. V roku 2002 zaznamenal ich počet najnižšiu hodnotu 2,613 mil., pričom do roku 2003 ich nárast predstavoval 30 %. V roku 2003 zaznamenávame pokles z 3,420 mil. na 3,008 mil. v roku 2004, odkedy má počet absolventov stúpajúcu tendenciu až do roku 2008 kedy vysokoškolských absolventov dosahuje úroveň 4,264 mil. Od roku 2009 počet absolventov klesá a do roku 2010 ich počet opäť klesol o 12%. Naopak v Spojených

štátoch amerických má vývoj počtu absolventov mierne stúpajúcu tendenciu počas celého sledovaného obdobia.

Graf 1 Vývoj počtu vysokoškolských absolventov 2000 – 2010

Zdroj: Spracované na základe údajov Eurostat.

Tabuľka 1 Vývoj verejných výdavkov na vzdelávanie v % HDP 2001 - 2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Celkové výdavky do vzdelávania									
EU	4,99	5,10	5,14	5,06	5,04	5,03	4,95	5,08	5,41
USA	5,55	5,49	5,61	5,32	5,09	5,43	5,31	5,42	5,47
Japonsko	3,62	3,60	3,64	3,59	3,48	3,46	3,45	3,46	3,61
Výdavky na základné vzdelanie									
EU	1,16	1,14	1,17	1,16	1,15	1,18	1,15	1,18	1,24
USA	1,81	1,80	1,78	1,76	1,65	1,74	1,76	1,82	1,84
Japonsko	1,27	1,28	1,29	1,27	1,24	1,23	1,22	1,22	1,26
Výdavky na stredoškolské vzdelanie									
EU	2,27	2,32	2,35	2,29	2,25	2,23	2,19	2,24	2,41
USA	1,91	1,94	2,05	1,95	1,83	1,94	1,95	2,01	2,06
Japonsko	1,44	1,43	1,42	1,37	1,34	1,32	1,30	1,30	1,33
Výdavky na vysokoškolské vzdelanie									
EU	1,08	1,14	1,14	1,13	1,15	1,13	1,11	1,14	1,22
USA	1,46	1,38	1,47	1,30	1,31	1,43	1,26	1,27	1,24
Japonsko	0,54	0,54	0,61	0,64	0,60	0,61	0,63	0,65	0,72

Zdroj: Spracované na základe údajov Eurostat.

V Japonsku má tento ukazovateľ mierne klesajúcu tendenciu, pričom priemerný počet absolventov je 1,044 mil. Tento predstih môže Európska únia využiť ako základ pre zvýšenie svojej konkurencieschopnosti, pre ktorú je nevyhnutne potrebná vysokokvalifikovaná pracovná sila. Zahraniční investori zakladajú svoje rozhodnutia o budúcej podnikateľskej činnosti aj na základe dosiahnutej úrovne vzdelania obyvateľstva, samozrejme v pomere k jej

nákladom. To môže Európe len pomôcť, pretože má dostatok pomerne lacných kvalifikovaných pracovných síl. Výšku investícií do vzdelania jednotlivých krajín môžeme analyzovať aj na základe výšky výdavkov na jedného študenta.

V tabuľke 2 komparujeme výšku výdavkov v časovom horizonte rokov 2001 a 2009, pričom najviac finančných prostriedkov na jedného študenta resp. žiaka bez ohľadu na stupeň vzdelania pripadá v USA, za nimi nasleduje Japonsko a na treťom mieste je EÚ. Nás najmä zaujíma vysoké školstvo, kde je lídrom opäť USA s výškou výdavkov na jedného študenta 18 385,6 € v roku 2001, s nárastom do roku 2009 o 23% na sumu 22 734,1 €. Približne polovicu z objemu USA vynakladá Japonsko 11 591,7 € na jedného študenta v roku 2009 a Európska únia v tom istom roku dokonca len 9 243,7 €. Spomedzi členských krajín EÚ najviac v tomto smere na jedného študenta vynakladá Švédsko 15 078 € za rok, Dánsko 13 810 € a Holandsko 13 535 €. Za nimi nasleduje Fínsko, Veľká Británia, Nemecko, Belgicko, Rakúsko, Francúzsko a Španielsko nad desať tisíc EUR. Najviac do vysokoškolských študentov investuje USA.

Tabuľka 2 Ročné výdavky na študenta (v €)

Stupeň vzdelania	Celkom		Základné		Stredné		Vysokoškolské	
Krajina/rok	2001	2009	2001	2009	2001	2009	2001	2009
EÚ	5 073,1	6 503,9	3 801,7	5 383,2	5 357,6	6 643,0	7 729,9	9 243,7
USA	9 205,1	11 369,5	6 422,3	7 699,1	7 487,3	9 423,5	18 385,6	22 734,1
Japonsko	6 162,4	7 484,0	4 976,0	5 700,3	5 633,9	6 834,7	9 625,9	11 591,7

Zdroj: Spracované na základe údajov Eurostat.

V oblasti stredného stupňa vzdelania predstavuje podiel EÚ ako celku takmer 35% v roku 2003, čo sa do roku 2011 výrazne zmenilo a narástlo na 46,5%. Toto zvýšenie podielu stredného vzdelania znižuje podiel obyvateľstva so základným vzdelaním, ktoré sa tak isto odrazilo aj vo zvýšení podielu obyvateľstva s vysokoškolským vzdelaním z 22,04% v roku 2003 na 26,71% v roku 2011. Čo je veľmi priaznivá skutočnosť a môžeme poznamenať, že vzdelanostná úroveň sa v európskych krajinách zvyšuje.

Niektoré krajiny sú špecifické v tom, že pri poklese podielu obyvateľstva so základným vzdelaním sa súčasne znižuje aj podiel so stredoškolským vzdelaním výrazne v prospech podielu vysokoškolsky vzdelaných ľudí. Takýto vývoj sledujeme v Českej republike, Lotyšsku, Litve, Holandsku, Poľsku, Slovensku, ale aj v Dánsku a Švédsku. Najvýraznejší takýto vývoj je badateľný v Luxembursku, kde sa zo 40,85%-tného podielu obyvateľov so základným vzdelaním v roku 2003 znížil na 22,39% v roku 2011, pričom sledujeme súčasný pokles podielu ľudí so stredoškolským vzdelaním zo 44,78% na 39,59% a vysoký nárast vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov z 14,33% na 36,47% v roku 2011. Všeobecne však prevláda podiel ľudí so stredoškolským vzdelaním.

ZÁVER

Pri snahe členských štátov Európskej únie naplniť ciele stratégie Európa 2020, musia zvýšiť svoje úsilie v oblasti vzdelávania. Na základe analýzy údajov Eurostatu môžeme konštatovať, že členské štáty dosahujú pokrok, ale nie je vôbec isté, či EÚ dosiahne svoje ciele na rok

2020. Podiel žiakov predčasne ukončujúcich školskú dochádzku dosiahol úroveň 13,5% v roku 2011, čo je v porovnaní s rokom 2010 (14%) a 2000 (17,6%) menej. V roku 2011 bolo v EÚ 34,6% osôb vo veku 30 – 34 rokov s vysokoškolským vzdelaním, v porovnaní s 33,5 % v predchádzajúcom roku a 22,4 % v roku 2000. Znamená to, že krajiny Európskej únie majú nemalý potenciál konkurovať svojim rivalom na svetovom trhu, pričom sa tento potenciál postupne zvyšuje aj vďaka vyššej vzdelanostnej úrovni.

Použitá literatúra

1. MATULČÍK, J. 2004. *K niektorým úlohám vzdelávania dospelých vo vzťahu k ľudským právam*. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie *Výchova k ľudským právam v boji proti diskriminácii*. Bratislava. 9.december 2004. ISBN 80-89016-12-X
2. HOLKOVÁ, V et al. 2013. *Spotreba a kvalita života domácností SR vo väzbe na ich spotrebiteľské rozhodovania v európskom kontexte*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2013. - CD-ROM, 204 s ISBN 978-80-225-3787-2
3. *Amsterdamská zmluva*
4. *Biela kniha - Výzvy a cesty do 21. storočia (Growth, Competitiveness, Employment. The Challenges and Ways Forward into the 21st Century: White Paper.)* 1993
5. *Biela kniha o vzdelávaní a odbornej príprave: Vyučovanie a učenie sa na ceste k učiacej sa spoločnosti (White Paper on Education and Training: Teaching and Learning Towards the Learning Society)* 1995
6. *Zmluva o fungovaní Európskej únie*
7. *Stratégia Európa 2020*.

Kontaktné údaje

Jarmila VIDOVÁ, Ing., PhD.
Katedra hospodárskej politiky
Fakulta národohospodárska
Ekonomická univerzita
Dolnozemska cesta 1
851 04 Bratislava
E-mail: vidova@euba.sk